**Streszczenie**

Przedmiotem rozprawy jest analiza problematyki odpowiedzialności karnej duchownych za przestępstwa związane ze sprawowaniem sakramentów w obowiązującym prawie karnym Kościoła łacińskiego. Podjęcie tego zagadnienia wynika z istotnego znaczenia sakramentów w życiu Kościoła katolickiego oraz ze szczególnej roli duchownego, który jako diakon, prezbiter lub biskup jest, w zależności od rodzaju sakramentu, jego szafarzem. Sprawowanie sakramentów podlega zarówno regulacjom określającym warunki ich ważności i godziwości, jak i normom prawa karnego kanonicznego, których celem jest ochrona sakramentów oraz prawidłowego funkcjonowania wspólnoty Kościoła.

W pierwszym rozdziale przedstawiono status duchownego w prawodawstwie kościelnym. Omówiono duchowieństwo jako jeden ze stanów życia w Kościele katolickim, a także znaczenie przemian eklezjologicznych związanych z Soborem Watykańskim II i odnową prawa kanonicznego. Szczególną uwagę poświęcono właściwemu rozumieniu pojęcia „duchowny" w przepisach Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku oraz rozróżnieniu terminów odnoszących się do duchowieństwa i posługi sakramentalnej. Wskazano również na znaczenie sakramentu święceń dla określenia kompetencji duchownego jako szafarza poszczególnych sakramentów. Uporządkowanie terminologiczne stanowi podstawę dalszej analizy odpowiedzialności karnej, ponieważ prawidłowe określenie podmiotu czynu zabronionego ma bezpośrednie znaczenie dla możliwości przypisania mu odpowiedzialności kanonicznej.

Drugi rozdział stanowi zasadniczą część rozprawy i obejmuje analizę poszczególnych przestępstw dokonywanych przez duchownych w związku ze sprawowaniem sakramentów. Analizie poddano przestępstwa przeciwko sakramentom chrztu, bierzmowania, Najświętszej Eucharystii, pokuty, namaszczenia chorych i święceń, a także przestępstwo usiłowania zawarcia małżeństwa przez duchownego. W odniesieniu do każdego z czynów przedstawiono jego podstawę prawną, przedmiot ochrony, podmiot mogący dopuścić się przestępstwa, znamiona czynu oraz jego relację do zasad dotyczących ważności i godziwości czynności sakramentalnej. Uwzględniono również problematykę usiłowania, symulacji sakramentu, przekroczenia kompetencji przez szafarza, naruszenia właściwości miejscowej lub osobowej oraz czynów dotyczących szczególnie chronionej tajemnicy sakramentalnej.

Szczególne miejsce w rozprawie zajmuje analiza przestępstw przeciwko sakramentowi Eucharystii oraz sakramentowi pokuty. W odniesieniu do Eucharystii omówiono m.in.

usiłowanie sprawowania czynności liturgicznej Ofiary eucharystycznej, jej symulowanie, niedozwoloną koncelebrację, a także czyny dotyczące postaci konsekrowanych i konsekracji dokonywanej w celu świętokradczym. W zakresie sakramentu pokuty analizie poddano m.in. rozgrzeszenie wspólnika w grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, usiłowanie rozgrzeszenia lub zakazane słuchanie spowiedzi, symulowanie rozgrzeszenia, nakłanianie penitenta do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu, naruszenie tajemnicy sakramentalnej oraz rejestrowanie lub złośliwe ujawnianie treści spowiedzi.

Odrębną grupę stanowią przestępstwa przeciwko sakramentowi święceń. Przeanalizowano w szczególności usiłowanie udzielenia święceń kobiecie, konsekrację i przyjęcie święceń biskupich bez zlecenia papieskiego, wyświęcenie obcego podwładnego bez dymisoriów, przyjęcie święceń bez dymisoriów, przystąpienie do święceń przez duchownego związanego cenzurą lub nieprawidłowością, symulację sakramentu święceń oraz udzielenie święceń osobie, której ich przyjęcie jest zakazane. W tej części uwzględniono również ewolucję regulacji prawnych i znaczenie zmian wprowadzonych w związku z reformą prawa karnego Kościoła.

Trzeci rozdział poświęcono konsekwencjom popełnienia poszczególnych przestępstw. Analizie poddano następstwa czynów zabronionych zarówno dla duchownego będącego sprawcą, jak i dla wiernego oraz wspólnoty Kościoła katolickiego. W szczególności omówiono przewidziane przez prawodawcę kościelnego kary i inne środki reakcji karnej, a także konsekwencje wynikające z naruszenia norm dotyczących ważności i godziwości sprawowania sakramentów. Pozwala to na ukazanie odpowiedzialności karnej duchownego nie tylko jako następstwa naruszenia konkretnej normy prawnej, lecz także jako elementu ochrony sakramentów i dobra całej wspólnoty kościelnej.

Analiza przeprowadzona w rozprawie prowadzi do wniosku, że regulacje karne dotyczące sprawowania sakramentów tworzą istotny element systemu ochrony sakramentów w Kościele łacińskim. Szczególne znaczenie ma właściwe określenie statusu duchownego, zakresu jego kompetencji oraz warunków, w jakich może on zgodnie z prawem sprawować określone czynności sakramentalne. Odpowiedzialność karna duchownego pozostaje przy tym ściśle związana z charakterem konkretnego sakramentu, rodzajem naruszenia oraz stopniem ochrony, jaki prawodawca kościelny przyznaje danemu dobru.

Rozprawa uwzględnia obowiązujący stan prawny, w szczególności regulacje Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku w brzmieniu uwzględniającym reformę prawa karnego

dokonaną przez konstytucję apostolską *Pascite gregem Dei* oraz przepisy dotyczące najcięższych przestępstw zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej. Przeprowadzona analiza pozwala przedstawić w sposób kompleksowy zakres odpowiedzialności karnej duchownych za naruszenia związane ze sprawowaniem sakramentów oraz wskazać znaczenie tych regulacji dla ochrony sakramentów, praw wiernych i prawidłowego funkcjonowania wspólnoty Kościoła katolickiego.